

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM KÖNYVTÁRA AZ 1893/94. ÉVBEN.¹

Az 1894. év kezdetével a könyvtár hiányainak rendszeres pótlása, beszerzése megkezdődött. A gyarapodás a könyvtár minden osztályában oly mérvet öltött, a minőre a megelőző években példa nem volt. A hiányok pótlása kétféle irányban történt; az antiquár-katalogusok, a hazai és külföldi irodalom új termékeiről kiadott jegyzékek rendszeres tanulmányozása és az irodalmi híreknek folytonos figyelemmel való kísérése lehetővé tette, hogy a könyvtár új szerzeményekkel eddig nem tapasztalt mérvben gyarapodjék; másrészt a könyvtár iparkodott megbízások adása által újra megszerezni oly műveket, melyeknek egykor tulajdonában volt, de a megejtett revíziók alkalmával hiányzóknak bizonyultak. A könyvbeszerzések öntudatos eszközlése és kivált a régi hungarikumoknak egyre emelkedő piaci ára mellett kétségtelenné vált, hogy a vásárlásokra szánt dotáció megközelítőleg sem elégséges azon nagy nemzeti és kulturális célok elérésére melyeknek szolgálatára a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára, mint egyetlen magyar nemzeti könyvtár, hivatott.

A könyvtár *nyomatványi* osztálya a lefolyt évben 12,252 darab nyomtatvánnyal szaporodott, míg 1892/3 évben a gyarapodás összesen 5607 darab volt. E számba az ú. n. apróbb nyomtatványok, több ezerre menő darabjaikkal, nincsenek betudva. A gya-

¹ A Magyar Könyvszemle fenállása óta rendszeresen közölte a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának állapotáról szóló évi jelentéseket. Az új folyam megindítása óta az évnegyedi jelentések számolnak be az intézet állapotáról. Mindazonáltal nem tartjuk feleslegesnek a régi eljárást megújítani, és az évi jelentést is közzétenni, mely egy egész évi működésről foglalja össze az évnegyedes jelentésekben elszórt adatokat. Az utolsó évi jelentés, mely a folyóiratban megjelent, az 1892/93. évről szól. A jelen évfolyam II. füzetében fogjuk közölni az 1894 szeptember 1—1895 december 31-ig terjedő nagy évi jelentést, mely a nm. vallás- és közoktatásügyi miniszterium által az ezredéves emlékünnepe alkalmából kibocsátandó monumentális jelentés alapjául szolgál. E két jelentés közt fentmaradt hézag kitöltésül szolgál az az évi jelentés, a melyet a fentebbiekben vesznek t. olvasóink. Szerk.

rapodásból 3165 db. az 1848. 18. tvcz. alapján beküldött köteles példány, 5980 db. ajándék, 3107 db. vétel útján került a könyvtár tulajdonába.

Ez év nyomtatványi szerzeményeiből első helyen említendő *Kossuth Lajos könyvtára*, melyet annak megvásárlására alakult országos bizottság ajándékozott a könyvtárnak. Összesen 4303 kötet és füzetből áll és átvételét Turinban részletes jegyzék mellett Fejérpataky László igazgató-őr eszközölte. A könyvtár legnagyobb részben történelmi és természettudományi munkákat foglal magában. Az Angliában és Amerikában ajándékkul kapott nagyobb díszmunkák mellett az érdeklődést leginkább azon apróbb nyomtatványok, füzetek költik fel, a melyek az 1848–50-es évek alatt külföldön jelentek meg, s melyek e kor történetére sok becses adatot tartalmaznak.

Egyéb nevezetesebb ritkaságokból kiemelendő Müller Miksa, oxfordi tanár ajándéka: a Rig-Vedának általa eszközölt kiadása a pannonhalmi breviarium 1512-ből, a Frangepán-breviárium 1518-ból, Túróczi krónikájának 1488. évi brünni kiadása, melynek (sajnos csonka) példányával a könyvtár revíziója alkalmával tapasztalt hiányt óhajtotta pótolni, stb.

A könyvtár olvasótermét 11,653 egyén látogatta, kik 25,063 nyomtatványt használtak. Kikölcsönzés útján 1821 egyén 6483 művet vitt ki a könyvtárból 8636 kötetben.

A gyarapodással, mely a köteles példányokról alkotandó új törvény életbe léptekor előreláthatólag még sokkal nagyobb mérvű lesz, éppen nem áll arányban e szerzemények könyvtári feldolgozása. A 12,000 kötetet meghaladó növekedéssel szemben 4239 műről készült czímlap, 1361 mű osztályoztatott és 921 mű 1060 kötetben adatott kötés alá. E számok bizonyítják, hogy a könyvtár jelenlegi személyzete az egyre növekedő adminisztratív teendők és a látogató közönség igényeinek kielégítése mellett a megfeszített munka daczára is teljesen elégtelen a gyarapodás feldolgozására. Ez az oka, hogy a könyvtár inkunabulumainak szakszerű leírása és kiadásra szánt jegyzékének elkészítése legnagyobb részt a hivatalos időn túl történt. E bajon a könyvtári személyzet tetemes szaporításán kívül az adminisztráczióknak és a közönség kiszol-

gálásának a könyvtári intenzív munkásságtól való különválasztása segíthet.

A *kézirattár* gyarapodása 143 drb kézirat és 6 fényképmásolat. E számból 89 kézirat és 5 fénykép ajándék.

Az ajándékozók közt *Forgó Istvánné* nagyatyjának Walther Lászlónak hagyatékából származó 75 becses kézírral szerepel. A vétel útján szerzett kéziratokból kiemelendő egy XV. századi, vegyes tartalmú kódex Janus Pannonius öt eltérő szövegű versével; Aranka György leveleinek gyűjteménye; Pasquini olasz följegyzései III. (VI.) Károly török háborúiról és egy XV. századi papir kódex, melynek vallásos, jobbára aquinoi Szent-Tamásból vett tartalmát magyarországi egyén, Johannes de Schönwald írta 1420-ban stb.

A lefolyt évben 370 kutató 1173 kéziratot és 255 fényképmásolatot használt.

A végzett kézirattári munkálatok közül főlemlítendő a Wenzel-féle gyűjtemény rendezése 212 kötetben, melyek közül 86 kötet egyes levelekből álló oklevélmásolat-gyűjtemény. Rendeztetett továbbá a Forgó Istvánné által ajándékozott Walther-hagyaték és az 1874 óta a könyvtár tulajdonában lévő Vörös Antal-féle gyűjteménynek az 1848/9-es eseményekre vonatkozó kézirati része, melynek több mint 2000-re rügő darabjai eddig a képzelhető legrosszabb módon voltak elhelyezve és ezzel úgyszólván kezelhetetlenné téve. A régi rendezetlen és beosztatlan kézirattári anyagból lajstromoztatott és a megfelelő szakba beosztott 171 mű, melyekhez 300-nál több utalólap készült.

A *levéltár* gyarapodása a következő: vétel útján 912 db. íromány, 1404 db. nyomtatvány (1848/9. évi proklamációk) és 11 db. fényképmásolat; ajándék útján 665 db. irat és 2 db. fényképmásolat; csere útján 74 db. irat; letétemény útján 2051 db. irat, összesen 5119 db.

A szerzemények közt kiemelendők: gr. Kreith Bélának 489 drb iratból és 1404 drb nyomtatványból álló gyűjteménye, mely az 1848/9 évi szabadságharcz történetére nézve becses darabokat foglal magában. A gyűjteménynek 3000 frton leendő megvételét a nagymélt. miniszterium rendelte el. Továbbá Melléthei Barna Mihály nagy genealogiai gyűjteménye, melynek több ezerre menő darabjai részben a levéltár, részben a kézirattárt gazdagították.

A czimereslevelek gyűjteménye a lefolyt év alatt 26 darabbal gyarapodott.

Letétemény útján a levéltár megszerezte a Péchújfalusi *Péchy* család törzslevéltárát, továbbá a Magyar-nagysombori *Sombory* család levéltárát, melyekkel a Magyar Nemz. Múzeumban letéteményezett családi levéltárak száma 27-re emelkedett.

A levéltár használatát illetőleg felemlítendő, hogy abban 67 egyén 15,315 oklevelet használt.

A lefolyt évben befejeztetett a letéteményezett Becszy levéltár rendezése, mely 7318 db oklevelével 24 fiókban állítatott fel. Rendeztetett Wenzel Gusztáv gyűjteményének levéltári része, mely 1087 drb oklevelet foglal magában; úgyszintén a Majláth Bélától vett gyűjtemény 901 darabja. A gróf Kreith-féle gyűjtemény átvétele és rendezése hónapokig foglalkoztatta a levéltár személyzetét. A folytonos revideálási és rendezési munkálatokon kívül a czéhiratok jegyzékbe vétettek és ezekről több ezer mutató czédula készült; úgyszintén megkezdődött a mohácsi vész előtti oklevélanyagnak lajstromozása.

A *hírlapkönyvtár* gyarapodása a lefolyt évben 909 évfolyam hírlap 54,627 számmal, melyekből 2 évfolyam 45 hírlapszámmal ajándék, 33 évf. 1991 számmal vétel útján szereztetett meg; a többi mint köteles példány küldetett be a Nemzeti Múzeum könyvtárába.

Az olvasók száma 1483 volt, kik 3470 hírlapkötetet használtak.

A végzett munkákat illetőleg köttetett 232 kötet hírlap, revideáltatott 801 hírlap 35,222 száma, reklamáló levél iratott 473, czéduláztatott 183 hírlap 476 évfolyama.

A könyvtár általános ügyvitelében a hivatalos akták száma 587 volt.

A személyi változások a könyvtár tisztviselői karában a következők voltak: Dr. Fejérpataky László az 1893 év végével a könyvtár igazgató-őrévé neveztetett ki, dr. Schönherr Gyula segéd segédőri ranggal levéltárnokká, Kereszty István segéd segédőrré léptettetett elő, dr. Áldásy Antal levéltári segéddé neveztetett ki, míg dr. Csuday Jenő segédőr főreáliskolai tanárrá neveztetvén ki, elhagyta az intézetet.

A könyvtár tisztviselői közül dr. Sebestyén Gyula kézirat-tári segéd a M. Nemzeti Múzeumtól nyert segélylyel hosszabb tanulmányutat tett. Felkereste a bécsi udvari, egyetemi és érseki, a salzburgi tanulmányi és benczés, a müncheni állami, erlangeni egyetemi, jenai egyetemi, weimari nagyhercegi, göttingai egyetemi, wolfenbütteli nagyhercegi, berlini királyi, lipcsei egyetemi és városi, a drezdai királyi és a prágai egyetemi könyvtárakat, a hol kataloguskészítési rendszereket tanulmányozott és részletesen leirta az ott őrzött Korvin-kódexeket.

A könyvtári tisztviselői — egy kivételével — tevékeny részt vettek a szakirodalomban; ezt bizonyítja a könyvtár szakfolyóirata, a *Magyar Könyvszemle* is, mely dr. Schönherr Gyula levéltárnok szerkesztésében pontosan megjelenve, gazdag tudományos tartalommal, első sorban a könyvtári tisztviselők dolgozatait tartalmazva és a könyvtár érdekeit szolgálva immár új folyamának második esztendejét éli.

ADALÉKOK KÁJONI JÁNOS ÉLETÉHEZ.

DR. RUPP KORNÉLTÓL.

Négyesy László barátomnak a Pallas Nagy Lexikona számára leendő felhasználás végett Kájoni János rövid életrajzi adatait összeállítva, e czélból eszközölt kutatásaim alkalmával néhány igen érdekes adatra bukkantam ez érdemes férfi irodalmi működésére vonatkozólag, s nem tartom feleslegesnek azokkal e folyóirat t. olvasóit e helyütt megismertetni.

Kájoni 1629-ben született Nagy-Kájonban. Korán, 1647-ben lépett a Szent-Ferencz-rendbe, s ott mint kiváló orgonista és orgonaépítő tűnt ki, különösen az egyházi énekben és a Gergely-féle zenében tett kiváló jártasságra szert. A tatárok által elpusztított csiksomlyói iskolát 1661-ben felépíttette s mint mikházai zárdafőnök, 1666-ban az ottani fából épített zárdáépület helyébe kőépületet emeltetett. 1669-ben Szárhegyre, 1675-ben pedig Csik-Somlyóra került s mint tartományi rendfőnök, ott könyvnyomdát állított fel, a melyben az általa készített »Cantionale Hungarico-Latinum«-ot